

11- Amaliy ish

Mavzu: Ilmiy maqolalar uchun adabiyotlar tahlilini o'tkazish (Research Note Taking usulidan foydalanish).

Darsning maqsadi: Ilmiy maqolalar uchun adabiyotlar tahlilini o'tkazish.

Dars jihozlari: Kompyuter, ko'rgazmali qurollar, Moodle masofaviy ta'lim platformasi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VAZIFALARI

- tadqiqot mavzui bilan umumiy va batafsil tanishish
- tadqiqot mavzuining yangiligi belgilarini aniqlash
- tadqiqot muammosini aniqlash va ifodalash
- mavjud pozisiyalarni tasniflash va tadqiqot muammosi bo'yicha

nuqtai nazarlarni qiyosiy tahlil etish

- magistrlik dissertatsiyasi maqsadlari va vazifalarini belgilash
- mavzuning ayrim jihatlarini ishlab chiqish yoki ishlab chiqmaslik

bo'yicha qo'shimcha dalillarni topish (dissertatsiya ishlarida obro'li mualliflarga tayanish sezilarli rol o'ynaydi

Manbalar tahlili keyinchalik dissertatsiyaning kirish qismining «Muammoning o'rganilishi darajasi» bo'limiga kiradi. Muayyan axborot zahirasiga ega bo'lgach, haqiqiy muammoni soxta muammolardan- noaniq ahamiyatga ega masalalardan bimalol ajratish mumkin. Adabiyotlardan olingan axborot ilmiy tadqiqot muammosini qo'yishni asoslash uchun xizmat qiladi.

Bu masalani asoslash va yoritish uchun magistrant ilmiy-metodik adabiyotlar yoki boshqa manbalar bilan tanishadi. Olgan mavzu bo'yicha ilmiy ishning tarixini o'rganadi, ilgari magistrantlar tomonidan himoya qilingan dissertatsiyalarni tahlil etadi. Olingan ilmiy ishga aloqadorlik, o'xshashlik, yaqinlik tomonlarini tahlil etadi. SHu davrgacha olingan mavzuga yaqin muammolar echimlarni va boshqa yondashuvlarni birma-bir sanab o'tadi. Ilgari himoya qilingan ilmiy ishlardagi yangilik, yondashuvlar nimalardan iborat ekanligini sinchiklab tahlil etadi va qisqa, tushunarli qilib ilmiy tilda qayd etadi. Ularda qo'llanilgan ilmiy apparatni va avval olingan natijalarni o'rganadi. Bundan maqsad shuki, ilmiy

izlanishning dolzarbligi, ilgari bunday mavzuda yaxlit tadqiqotlar olib borilmaganligi, ishonchli qilib, aniq manbalarga suyan holda isbotlashdan iborat.

Umuman mavzuni dolzarbligi ilmiy bilish jarayonida ma'lum bo'lsada, yaxlit tadqiqot olib borilmaganligini isbotlab berish talab etiladi. Mavzuni dolzarbligi dissertatsion ishning sifatini belgilovchi asosiy mezon hisoblanadi.

Tadqiqotning dolzarbligini belgilovchi funktsional xususiyatlar:

- pedagogika fanidagi biror bir hal etilmagan masalaning echimini to'ldirish.
- hozirgi zamon talabi asosida biror muammoni yangicha echimiga ta'sir etish.
- ayrim masalalarda ikki xil qarashlar bo'lgan muammolar haqida muhokama yuritish.
- to'plangan yangi ilg'or tajribalarni umumlashtirish.
- asosiy masalalar bo'yicha bilimlarni umumlashtirish, ilgari surish.
- yangi muammolarni qo'yish orqali olimlar va amaliyotchilarni e'tiborini qaratish.

Ilmiy tadqiqot ishni amalga oshirishda mavzuning dolzarbligi eng muhim ma'suliyat hisoblanadi. Tanlangan mavzu bo'yicha ilgarigi ilmiy tadqiqot ishlarning qisqacha ma'lumotlari keltiriladi. Kimlar O'zbekistonda va boshqa horijiy mamlakatlarda ilmiy ishlar olib borgan, ayniqsa ular tomonidan qanday yangilik va ilmiy xulosalar olganliklarini ta'kidlab o'tish muhim hisoblanadi. Ilmiy ish yuzasidan beriladigan adabiyotlar ro'yxatiga aniq muallifning familiyasi, ismi, sharifi, ilmiy ishning nomi, e'lon qilingan yili, nashriyoti o'rnatilgan tartibda kiritiladi. Magistrant o'z ilmiy rahbarini, ilmiy ishlarini ham ro'yxatga kiritishi maqsadga muvofiqdir.

Shuni unutmaslik kerakki, siz olib borayotgan tadqiqot bo'yicha, ilmiy ishlar mavjud bo'lsa, kafedra professor o'qituvchilarning ishlarini qam adabiyotlar ro'yxatiga kiritish foydadan holi bo'lmaydi. Agar siz adabiyotlar ilmiy ma'lumotlarni yoritishda ayrim qarama-qarshiliklarga, noaniqliklarga duch kelsangiz u muammolarni ham aytib o'tish o'rinlidir. Shunday qilib siz olgan muammolarning echimini topish maqsadida, ilmiy ishingizning ob'ektini aniqlash

va uning dolzarbligini aytish orqali shu mavzuga qo'l urganingizni aytib, dissertatsiyani to'la nomini keltirib bayon etasiz.

Umuman magistrlik dissertatsiyasini shakllantirishda, tadqiqot mazmunini bayon qilishda atamalar alohida o'rin tutadi. Atamalar (kalitli so'zlar) orqali dissertatsiya mazmun moqiyatini va uning mazmunini yoritishda juda muhim hisoblanadi.

Ayniqsa, ilmiy ishga taqriz va ilmiy xulosalar berishda opponent va retsezentlar uchun qulaylik tug'diradi. Atamalarni to'g'ri tanlash va ularni o'z o'rnida ishlatilganda ortiqcha savollarga o'rin qolmaydi. Ko'pincha dissertatsiyada ishlatilgan so'zlarni keltirish va ularni ilmiy ishga ilova qilish dissertatsiyaning mazmun, salohiyatini oshiradi. Atamalar biror ilmiy manbalardan olinishi mumkin. Bunday hollarda dissertant u atamani qaysi manbalardan olganini aniq ko'rsatishi va unga ishora qilishi kerak. Undan tashqari ilmiy ishda transformatsiya qilish orqali atamalar kiritilgan bo'lsa, dissertant kiritilgan atamaga qanday o'zgartirish kiritib qabul qilinganini va uni tadqiqot uchun zaruratini izohlab berishi bilan hal etiladi.

Dissertant shaxsan o'zi kiritgan tushunchalar, atamalar ham bo'lishi mumkin. Unda yangi tushuncha va atamani ilmiy ishning mazmunini ochishga zarurligini asoslash, isbotlash kerak. Kiritilgan yangi tushuncha va atama to'liq izohlanadi. Atamalar dissertatsiyaning eng muhim elementidir. Uni dissertatsiyaga ilova qilinishi maqsadga muvofiqdir.

